dr hab. Jolanta E. Kowalska, prof. UŁ
mgr Adam Banaszczyk
Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk o Wychowaniu, Centrum Kształcenia Pedagogów Sportu
e-mail: jolanta.kowalska@now.uni.lodz.pl
https://doi.org/10.18778/8445-066-6.05

Wychowawcza rola trenera boksu

Streszczenie. Sport odgrywa istotną rolę w kształtowaniu osobowości dzieci i młodzieży. Do podstawowych wartości sportu zalicza się m.in. sprawiedliwość, szacunek, uczciwość, przyjaźń wobec przeciwnika, kulturę słowa, opanowanie, dyscyplinę, obowiązkowość, wytrwałość oraz poszanowanie zasady *fair play*. Przekazywanie tych wartości jest w dużej mierze uzależnione od pracy trenera – jego kompetencji specjalistycznych, psychologiczno-pedagogicznych oraz cech osobowościowych.

W niniejszej pracy podjęto próbę ukazania wychowawczej roli sportu na przykładzie boksu, na podstawie wypowiedzi wybranych pięściarzy i ich trenerów. Badania miały charakter pilotażowy i objęły czterech zawodników i zawodniczki boksu amatorskiego oraz dwóch trenerów z Łodzi i Ozorkowa. Badania przeprowadzono na przełomie lat 2021 i 2022 z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego oraz techniki wywiadu. Narzędziami badawczymi były dwa kwestionariusze wywiadu, skierowane oddzielnie do zawodników i trenerów boksu. Na podstawie zebranego materiału badawczego można stwierdzić, że trener w procesie treningowym odgrywa niezwykle istotną rolę wychowawczą. Przez samych zawodników bywa postrzegany jako osoba bliska, niejednokrotnie utożsamiana z członkiem rodziny. Trener jawi się jako autorytet inspirujący, motywujący, wspierający oraz wychowujący, a zarazem przyjacielski. Również sami szkoleniowcy mają świadomość znaczenia swojej roli w życiu podopiecznych, co pozwala przypuszczać, że planując proces treningowy, uwzględniają oni jego wychowawczy wymiar.

Słowa kluczowe: trener boksu, rola wychowawcza trenera, relacja trener–zawodnik, wychowanie przez sport, sport wyczynowy

Educational Role of the Boxing Coach

Abstract. Sport plays an important role in shaping the personality of children and youth. The basic values of sport include: justice, respect, honesty and friendship for the opponent, word culture, composure, discipline, duty, perseverance, respect for the fair play principle, etc. In order for such values to be passed on to young players, the work of the coach is important – his / her competences, both specialist and psychological and pedagogical, as well as personality traits. This paper attempts to indicate (as part of a pilot study) the educational role of sport on the example of the opinions and statements of four amateur boxers and two coaches from Łódź and Ozorków. The research, conducted at the turn of 2021 and 2022, used the diagnostic survey method with the interview technique and two tools – interview questionnaires addressed

to boxing players and coaches. Based on the collected research material, it can be concluded that the trainer in the training process can play a very important educational role. For them, a trainer is an inspiring, motivating, helpful, educating and, above all, friendly person. By the surveyed players, the coach was identified as a member of the family. The trainers themselves were aware that they played a very important role in the lives of their charges, which may mean that when planning the training process, they did not forget about its educational impact.

Keywords: boxing coach, educational role of the coach, coach–athlete relationship, education through sport, competitive sport

Wstęp

Sport odgrywa istotną rolę w rozwoju człowieka. Ma szczególne znaczenie w kształtowaniu osobowości dzieci i młodzieży oraz wywiera istotny wpływ na rozwój wartości duchowych, społecznych i moralnych. Zajęcia sportowe stanowią okazję do formowania postaw i charakterów poprzez propagowanie podstawowych wartości sportu, do których zalicza się m.in. sprawiedliwość, szacunek, uczciwość, przyjaźń wobec przeciwnika, kulturę słowa, opanowanie, dyscyplinę, obowiązkowość, wytrwałość oraz poszanowanie zasady *fair play*[1]. Sport jako dobro społeczne, poprzez różnorodne formy aktywności ruchowej i interakcje międzyludzkie, sprzyja zarówno budowaniu więzi społecznych, jak i kształtowaniu moralności.

W procesie kształtowania zawodnika – zwłaszcza sportowca najwyższego poziomu – kluczową rolę odgrywa trener. Jego pozycja zawodowa i społeczna, zakres obowiązków oraz kompetencji ulegają ciągłym przemianom, co prowadzi do konieczności nieustannego poszerzania wiedzy i doskonalenia umiejętności zawodowych, ukierunkowanych na osiąganie wysokich rezultatów sportowych przez podopiecznych. Praca szkoleniowa wymaga również współpracy z zespołem wspomagającym proces treningowy, a także umiejętności funkcjonowania pod presją społeczną.

Praca trenera uznawana jest za trudną, złożoną i odpowiedzialną, a jej efekty podlegają stałej ocenie nie tylko profesjonalnej, lecz także społecznej[2]. Jednym z niezmiennych elementów tej profesji pozostaje jednak człowieczeństwo trenera. Proces treningowy jest bowiem przede wszystkim działalnością wychowawczą, ukierunkowaną na kształtowanie postaw, nawyków oraz stanu umysłu zawodnika. Zrozumienie istoty procesu treningowego pozwala dostrzec, że sportowiec ceniony jest w społeczeństwie nie tylko ze względu na osiągane wyniki sportowe. Trener, który nie uwzględnia wychowawczego wymiaru swojej pracy, realizuje

[1] T. Bielecki, *Funkcja wychowawcza uczniowskich klubów sportowych*, [w:] C. Kępski (red.), *Praca opiekuńczo-wychowawcza w szkole i innych instytucjach oświatowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005, s. 171–175.

[2] R. Żukowski, *Sport – fair play – oczekiwania i rzeczywistość*, [w:] K. Hądzelek i in. (red.), *Czysta Gra Fair Play*, Klub Fair Play Polskiego Komitetu Olimpijskiego, Wydawnictwo FALL, Warszawa 2014, s. 186.

program szkoleniowy w sposób mechaniczny i pozbawiony refleksji, co może prowadzić do uprzedmiotowienia zawodnika i traktowania treningu jako formy tresury. Takie podejście nie sprzyja osiąganiu mistrzostwa sportowego, które dostępne jest jedynie dla osób wrażliwych, rozumnych i zdolnych do świadomej współpracy z trenerem[3].

> W najtrudniejszej sytuacji w sportach wyczynowo-zawodowych, jak i powszechnych jest trener. Ma za zadanie przestrzegać przepisów, zasad moralnych oraz zadań wychowawczych. Dodatkowo na jego barkach spoczywa duża odpowiedzialność za kształtowanie osobowości wychowanka. Trener ze względu na swoją rolę jest również głównym odpowiedzialnym za rezultat końcowy meczów. Jest poddawany opinii profesjonalistów, ale i również kibiców, których zdanie nie zawsze jest sprawiedliwe i kompetentne[4].

Wychowawcza rola trenera w sporcie zawodowym ma szczególne znaczenie. Ryszard Żukowski wskazuje m.in. na to, że:

1. Sport zawodowy jest niezwykle transparentny i środki masowego przekazu poświęcają mu wiele uwagi, a to jest dziś główna droga dotarcia do szerokiego odbioru społecznego. A więc w tej formie i przy tej okazji można i należy propagować szeroko *fair play*.
2. Trener tego poziomu sportu stanowi zwykle osobowość o pewnych pozytywnych walorach i osiągnięciach zawodowych i jego osobiste zaangażowanie w *fair play*, jak również wykorzystanie tego w trakcie treningu i zawodów, staje się niezwykle cenne i ważne.
3. Trener jako pedagog – tak zresztą rozumiany – potrafi pokazać, że niezależnie od presji wyniku sportowego, w każdym sporcie, nie tylko zawodowym, są ważne, realizowane i osiągane inne cele, pozwalające na godne życie wsparte na określonym systemie wartości.
4. Trener jako kreator osobowości zawodników jak nikt inny ma możliwość oddziaływania na wychowanka. Wynika to z kontaktu nie tylko szkoleniowego o charakterze technologicznym, ale z możliwości przystosowania zawodowego sportowca do życia społecznego, w którym po ukończeniu kariery zawodniczej każdy z nich się znajdzie, a siła oddziaływania bywa duża.
5. Trenerzy w sporcie zawodowym, właściwie przygotowani do pracy, mogą swoim działaniem pokazać, że osiąganie najwyższych wyników sportowych nie musi pociągać za sobą utraty zdrowia (chociaż jak w każdym zawodzie i tu powstają pewne „zawodowe choroby", charakterystyczne dla zawodu sportowca), że do wyniku nie można dążyć za wszelką cenę, łamiąc nawet przepisy, zasady i prawo[5].

---

[3] Z. Naglak, *Metodyka trenowania sportowca*, AWF, Wrocław 1999, s. 50.

[4] R. Żukowski, *Sport – fair play*…, s. 185.

[5] Tamże, s. 188.

Zbigniew Naglak określa trenera mianem specjalisty, podkreślając znaczenie współpracy i wzajemnego oddziaływania w relacji trener–zawodnik. Długotrwały kontakt pozwala trenerowi lepiej poznać podopiecznego i dostosować metody pracy do jego indywidualnych potrzeb. Autor przedstawia trenera jako specjalistę:

> Który oprócz wiedzy posiada wiarę w wartość swej działalności pedagogicznej. Oddziałując na sportowca, odwołuje się do sfery uczuciowej w celu pozyskania jego przychylności dla uprawianej dyscypliny sportu i pozytywnego stosunku do wysiłku, który jest niezbędny do uzyskiwania sukcesów społecznie aprobowanych. Trener jest więc pedagogiem, który opierając się na humanistycznych treściach wychowania, kształcenia i etyki swego zawodu, przygotowuje sportowca do bycia w społeczeństwie oraz do osiągania sukcesów sportowych na miarę jego możliwości[6].

Na linii trener–zawodnik powstaje istotna więź, która ma wspólny cel – mianowicie zrobić wszystko, aby osiągnąć zamierzony wynik sportowy.

Człowiek, który chce wcielić się w rolę autorytetu, powinien charakteryzować się cechami, które Andrzej Izdebski przedstawia w kodeksie etycznym trenera. Do priorytetów takiego stylu pracy powinny należeć:

1. Troska o etos sportu i prestiż zawodu, zobowiązujący każdego trenera sportowego do szczególnej dbałości o moralną stronę własnego postępowania.
2. Dbałość o dobro zawodnika jako jednostki i drużyny jako zespołu oraz o ogólnospołeczne dobro sportu jako składowej części kultury fizycznej.
3. Świadomość bycia nie tylko instruktorem szkoleniowcem, lecz również wychowawcą, przejawiająca się we wzajemnym zaufaniu między nim a zawodnikiem, zrozumieniu, akceptacji, pozytywnych relacjach interpersonalnych.
4. Dbałość o zawodnika jako człowieka, oznaczająca stwarzanie warunków dla jego pełnego rozwoju osobowego (m.in. pozwalająca na zdobywanie wykształcenia, kształtowanie dodatkowych zainteresowań, podejmowanie nowych wyzwań, osiąganie innych celów niż sportowe).
5. Reprezentowanie nieskazitelnej postawy moralnej i społecznej, prowadzenie akceptowalnego społecznie stylu życia.
6. Stosowanie rzetelnych, bezwzględnie uczciwych metod pracy w pomiarach oraz interpretacji wyników[7].

Henryk Grabowski[8] wskazuje na takie cechy trenerów, które potwierdzają respondenci w swoich wypowiedziach, tj. samoakceptacja, empatia, równowaga emocjonalna, osobowa atrakcyjność, wiarygodność i pomysłowość. Podkreśla również, że istotnym walorem szkoleniowca powinna być chęć przebywania z młodzieżą oraz wrażliwość na problemy młodych ludzi.

---

[6] Z. Naglak, *Metodyka trenowania*…, s. 49.

[7] A. Izdebski, *Autorytet trenera*, https://www.edukator.org.pl/2002a/autorytet/autorytet.html (dostęp: 30.11.2025).

[8] H. Grabowski, *Teoria fizycznej edukacji*, WSiP, Warszawa 1999, s. 109.

Metodologia badań

Przedmiotem przeprowadzonych badań było określenie roli, jaką trener boksu pełni w życiu zawodników uprawiających tę dyscyplinę sportu. Celem pracy natomiast – określenie wychowawczej roli trenera boksu w procesie szkoleniowym na podstawie wypowiedzi badanych zawodników i zawodniczek – medalistów Mistrzostw Polski Kadetów – oraz ich trenerów.

W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu. Narzędziami badawczymi były dwa kwestionariusze wywiadu – jeden skierowany do zawodników, drugi do trenerów boksu. W celu rzetelnego i dokładnego utrwalenia zebranego materiału badawczego każda rozmowa była nagrywana przy użyciu dyktafonu w telefonie komórkowym, za zgodą respondentów. Wywiady przeprowadzono w różnych miejscach i formach: metodą audytoryjną w sali treningowej Rudzkiego Klubu Sportowego w Łodzi, w sali treningowej Uczniowskiego Klubu Sportowego „Olimpijczyk" w Ozorkowie, a także w formie zdalnej za pośrednictwem aplikacji MS Teams, w domach rodzinnych zawodników. Pytania zawarte w kwestionariuszach wywiadu oraz pytania pomocnicze umożliwiły udzielenie odpowiedzi na następujące problemy badawcze:

1. Jaką rolę pełni trener w życiu zawodników?
2. Jakie cechy – zdaniem badanych zawodników i trenerów boksu – powinien posiadać trener oraz jakie cechy faktycznie posiada?

Łącznie w badaniach uczestniczyło czterech zawodników (dwie kobiety i dwóch mężczyzn) oraz dwóch trenerów. W celu zachowania anonimowości respondentom przypisano oznaczenia identyfikacyjne: zawodnik (1), zawodnik (2), zawodnik (3), zawodnik (4), trener (1) oraz trener (2).

Charakterystyka badanych zawodników

Zawodnik (1) to dwudziestosześcioletni mężczyzna, obecnie zrzeszony w Rudzkim Klubie Sportowym. Posiada licencję zawodnika Polskiego Związku Bokserskiego oraz wykształcenie średnie zawodowe. Boks trenuje od 2008 r. W trakcie czternastoletniej kariery stoczył 78 walk na amatorskim ringu bokserskim w zawodach organizowanych pod patronatem Polskiego Związku Bokserskiego. Jego dorobek sportowy obejmuje m.in. srebrny medal Mistrzostw Polski Kadetów (2012) oraz brązowy medal Mistrzostw Polski Młodzieżowców (2019). Ponadto czterokrotnie zdobył mistrzostwo Okręgu Województwa Łódzkiego.

Zawodnik (2) to siedemnastoletnia kobieta, reprezentująca Uczniowski Klub Sportowy „Olimpijczyk" w Ozorkowie. Jest czynną zawodniczką zrzeszoną w Polskim Związku Bokserskim. Posiada wykształcenie podstawowe i jest obecnie uczennicą szkoły zawodowej. Treningi bokserskie rozpoczęła w 2020 r. W trakcie dwuletniej kariery stoczyła 13 walk amatorskich, z czego jedynie trzy pojedynki przegrała. Do jej największych osiągnięć należą: srebrny medal Mistrzostw Województwa Łódzkiego oraz srebrny medal Mistrzostw Polski Kadetek (2021). W tym

samym roku, jako członkini kadry narodowej, uczestniczyła w międzynarodowym turnieju w Zagrzebiu. Od 2021 r. pozostaje członkinią kadry narodowej.

Zawodnik (3) to dwudziestoletni mężczyzna, były reprezentant Polski oraz aktualny zawodnik Rudzkiego Klubu Sportowego w Łodzi. Posiada licencję zawodnika Polskiego Związku Bokserskiego oraz wykształcenie podstawowe. Boks trenuje od 2014 r. W ciągu ośmioletniej kariery stoczył 54 walki amatorskie (38 zwycięstw i 16 porażek). Jest jednym z najbardziej utytułowanych pięściarzy okręgu łódzkiego. Jego osiągnięcia obejmują m.in. tytuł mistrza Polski Młodzików (2014), mistrza Polski Kadetów (2016), a także liczne medale mistrzostw Polski w kategoriach kadetów, juniorów i młodzieżowców. Jako reprezentant kadry narodowej uczestniczył w trzech turniejach międzynarodowych.

Zawodnik (4) to osiemnastoletnia kobieta, reprezentująca Uczniowski Klub Sportowy „Olimpijczyk" w Ozorkowie. Karierę bokserską rozpoczęła w 2019 r., w wieku 15 lat. Jest zawodniczką posiadającą licencję Polskiego Związku Bokserskiego oraz uczennicą technikum. W trakcie trzyletniej kariery stoczyła dziesięć walk (siedem zwycięstw i trzy porażki). Jej najważniejsze osiągnięcia to dwukrotne mistrzostwo województwa łódzkiego (2020, 2021), srebrny medal Mistrzostw Polski Kadetek (2020) oraz srebrny medal Mistrzostw Polski Juniorek (2021). W latach 2020–2021 była powoływana do kadry narodowej.

Charakterystyka badanych trenerów

Trener (1) to czterdziestosiedmioletni absolwent Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. W latach 1990–1966 trenował boks. Największym jego sukcesem jako zawodnika było zdobycie 5. miejsca podczas Młodzieżowych Mistrzostw Polski oraz reprezentowanie województwa łódzkiego. Ukończył szkolenia organizowane przez Polski Związek Bokserski, które dają możliwość prowadzenia zajęć sportowych, tj. instruktora boksu, II klasę trenerską oraz I klasę trenerską. Podczas swojej dwudziestosześcioletniej kariery trenerskiej jego podopieczni zdobywali licznie brązowe, srebrne i złote medale mistrzostw Polski we wszystkich kategoriach wiekowych oraz uczestniczyli w zgrupowaniach kadry narodowej. Jako reprezentanci Polski toczyli walki na turniejach międzynarodowych. W roku 2020 otrzymał powołanie na trenera kadry wojewódzkiej, którą objął i prowadzi do dziś. Rudzki Klub Sportowy od kilku lat jest najlepszą drużyną bokserską w województwie łódzkim, który corocznie zdobywa puchar za najlepszy klub okręgu województwa łódzkiego do 2020 r.[9]

Trener (2) to czterdziestodwuletni nauczyciel wychowania fizycznego. Wcześniej trenował kick-boxing, po sześciu latach zmienił dyscyplinę na boks. Ukończył szkolenia, tj. instruktora boksu, II klasę trenerską oraz trenera 1 gwiazdki AIBA, które dają możliwość prowadzenia zajęć sportowych. W latach 2012–2016 był trenerem kadry województwa łódzkiego. Swoim ogromnym doświadczeniem

[9] Opracowanie własne na podstawie: Metryczek i *Mały Klub Wielkich Mistrzów 1924–2014*, Rudzki Klub Sportowy, Łódź 2014.

ukształtował wielu medalistów mistrzostw Polski, Pucharu Polski oraz reprezentantów Polski (łącznie około 25 medali). W 2015 r. zdobył puchar dla najlepszego klubu w klasyfikacji końcowej Mistrzostw Polski Młodzików[10].

Wyniki badań

Analiza zebranego materiału empirycznego wskazuje jednoznacznie, że trener odgrywa w życiu zawodników boksu bardzo istotną rolę, czego świadomi są również sami szkoleniowcy. Respondenci podkreślali znaczenie relacji opartej na wzajemnym szacunku, zaufaniu i wsparciu, przy jednoczesnym zachowaniu wyraźnych granic wynikających z relacji trener–zawodnik, a nie relacji koleżeńskiej. Zwracano uwagę na potrzebę zainteresowania trenera problemami zawodników także poza samym procesem treningowym. Zawodniczki szczególnie akcentowały znaczenie szacunku oraz troski trenera o ich stan zdrowia.

Odpowiadając na pytanie dotyczące roli trenera w życiu sportowców, badani zawodnicy zgodnie wskazywali go jako osobę niezwykle ważną, aktywnie uczestniczącą w ich życiu. Trener postrzegany był jako inspiracja, autorytet, wzór do naśladowania, a nierzadko również jako przyjaciel. Zawodnik (1) z długoletnim stażem treningowym stwierdził, iż współpracował z wieloma trenerami, ale dla niego trener to zawsze osoba, na którą bardzo często patrzy i stara się postępować zgodnie z jego aprobatą: (…) *Mój pierwszy trener też niejako mnie wychował, mówię zaczynałem jako bardzo młody zawodnik i wiele właśnie wyciągnąłem z tej współpracy z pierwszym trenerem. Bardzo cenię ten okres w swoim życiu i myślę, że to też mnie gdzieś tam mocno wychowało, że jestem, jaki jestem.* Zawodnik (2) uważa, że trener odgrywa w jego życiu bardzo ważną rolę: *To on mnie inspiruje, motywuje. Często mi pomaga, wiem, że mogę na niego zawsze liczyć. Jak miałam jakiś problem, nieraz staraliśmy się razem go rozwiązać. Jest dla mnie bardzo ważną osobą. Z trenerem też zawsze można się pośmiać, pożartować, ale jak jest robota do zrobienia, to skupiamy się na tym, co istotne. Mam do niego ogromny szacunek.* Z kolei Zawodnik (3) wskazał, iż: *Trener to jest człowiek, który pomaga się wybić, trener zawsze z tobą pogada, jeśli masz jakiś problem, stara się pomóc. Ja swojego trenera traktuję jak trzeciego ojca. Bardzo go cenię i wiem, że mogę na nim polegać. Zdarzały się sytuacje, w których musiałem wykonać telefon do trenera i nigdy nie zostałem odrzucony, czasem sprowadzony na ziemię, ale uważam, że to dobrze. Mój trener parę razy mi pomógł, nawet jeśli miałem problemy w szkole z innymi nauczycielami. Zawsze stał za mną, ale też wymagał ode mnie. Teraz to doceniam i w pełni rozumiem.* Zawodnik (4) obecnie posiada dwóch trenerów i obaj odgrywają w życiu tego sportowca bardzo ważną rolę: *W wielu sytuacjach mi pomogli, pomogli mi się oswoić z niektórymi rzeczami. Zdecydowanie pomogli mi wytrwać w ciężkich momentach, bo takie miałam.*

[10] Opracowanie własne na podstawie: Metryczek i *Mały Klub Wielkich Mistrzów*… oraz oficjalna strona na Facebooku – *Boks Olimpijczyk Ozorków*, https://www.facebook.com/BoksOlimpijczykOzorkow (dostęp: 29.03.2022).

Momenty załamania, bezsilności czy braku wiary w siebie. Wiedziałam do kogo się zwrócić, pogadać. To był bardzo dobry wybór. Pomogli mi przejść przez te ciężkie dla mnie momenty.

Trenerzy, oprócz wypowiedzi dotyczących relacji z zawodnikami i pożądanych cech dobrego szkoleniowca, zostali poproszeni o opisanie procesu budowania tzw. rodziny bokserskiej. Wszyscy wskazali, że jest to możliwe dzięki świadomemu kształtowaniu relacji opartych na zaufaniu, równości i wspólnej odpowiedzialności. Trener dla swoich zawodników jest *mentorem, wzorem, przykładem i przyjacielem. Uważam, że to słowo przyjaciel jest bardzo ważne. Trener dla zawodnika musi być jakimś takim duchem wspierającym, nie może być dołującym, czyli ta przyjaźń między trenerem a zawodnikiem na stopie trener–zawodnik na pewno ma bardzo duże znaczenie* – powiedział Trener (1). Z kolei Trener (2) żartobliwie określił rolę trenera jako członka rodziny dla wielu zawodników: (…) *dzieci, które do nas przychodzą na zajęcia, to najczęściej łobuzy, szkolne rozrabiaki, które muszą wyładować swój nadmiar energii. My, trenerzy jesteśmy dla nich osobami, które dają im taką możliwość. To my im pokazujemy, że można wyładować swoją złość, niekoniecznie na kimś innym. Myślę, że dla wielu z nich jestem przyjacielem, z którym mogą śmiało porozmawiać o swoich problemach. Jestem po to, aby im pomóc, i wydaje mi się, że tak mnie właśnie postrzegają. Przynajmniej mam taką nadzieję*. Jeden z trenerów przyznał także, iż jako zawodnik postrzegał swojego trenera jako trzeciego dziadka, mówiąc: (…) *ja miałem trzech trenerów. Jednego, który był kiedyś zawodnikiem, stoczył ponad 300 walk, uważałem go za mojego trzeciego dziadka, bo przebywałem z nim trzy razy w tygodniu. Ja się z nim częściej widziałem niż z moimi prawdziwymi dziadkami. Drugi trener był dla mnie autorytetem. Dał mi impuls do tego, aby pójść dalej w boks, do tej pory się znamy. Długo współpracowaliśmy, bardzo się lubimy, zostaliśmy dobrymi kolegami. Rozmawiamy co tydzień, pomimo że nie ma go już na treningach.*

W dalszej części wywiadu szkoleniowcy ponownie odnieśli się do budowania rodziny bokserskiej. *Tę rodzinę bokserską to przede wszystkim budujemy w sposób, że wszyscy traktujemy się równo. Czy to jest młodszy zawodnik, czy starszy. Młodszy nie przychodzi do starszego zawodnika i mówi „Proszę pana", tylko przechodzi na stopę koleżeńską. Wspólnie trenujemy, nieraz starszy pomaga młodszemu. Głównie dobra atmosfera w klubie pomiędzy zawodnikami. Zawodnicy muszą się lubić, szanować, tolerować, bo któryś zawodnik może mieć swoje problemy, zły dzień, ale pozostali muszą to zaakceptować. Może to być zawodnik na przykład z trudnym charakterem, czy z jakimś wrodzonym zespołem, ale trzeba go polubić, potraktować jako swojego członka rodziny. Nie odrzucać, a pomagać. Myślę, że w ten sposób ta rodzina się buduje* – powiedział Trener (1). Drugi z respondentów, Trener (2), na zadane pytanie odpowiedział w podobny sposób, zwracając uwagę na relacje, jakie występują na sali treningowej, ale również podał praktyczny sposób budowania więzi wewnątrzklubowej: *U nas, zgodnie z tradycją, co roku obchodzimy wigilię klubową. Zapraszani są wszyscy obecni zawodnicy i trenerzy oraz osoby, które kiedyś boksowały, trenowały u nas. Podczas tego spotkania zawsze robimy podsumowanie sezonu. Liczymy zdobyte punkty, przedstawiamy ilość stoczonych walk, wyróżniamy tych, co osiągnęli największe*

wyniki. Jemy wspólną kolację, dzielimy się opłatkiem i tak dalej. Myślę, że takie wydarzenia też zaciskają tę więź między nami trenerami a zawodnikami, ale również i między zawodnikami.

Zawodnicy wskazali również cechy, jakie powinien posiadać dobry trener, oraz ocenili cechy swoich obecnych szkoleniowców. Wszyscy respondenci zgodnie stwierdzili, że aktualni trenerzy spełniają ich oczekiwania, co potwierdza silne przywiązanie emocjonalne do szkoleniowców. Wśród najczęściej wymienianych cech pożądanego trenera znalazły się: sprawiedliwość, uczciwość, konsekwencja, wymagająca postawa, pasja, cierpliwość, szczerość oraz umiejętność motywowania. Zawodnik (1) uważa, że: *dobry trener powinien przede wszystkim wzbudzać szacunek u swoich zawodników, powinien mieć u nich posłuch. Nie mówię, że trener zawsze ma 1 do 1 racji, ale zazwyczaj trener ma rację i powinien być mądry, mieć posłuch wśród zawodników.* Zapytany o cechy charakteru obecnego trenera, odpowiedział: *Przede wszystkim jest dobrym człowiekiem, bardzo go cenię, ale np. mój aktualny trener jest bardzo twardy. To jest cecha, którą na pierwszym miejscu u niego wymieniam i bardzo w nim to szanuję. Nie ma z nim lekko, naprawdę. Nie wycofuje się, nie rezygnuje, mimo tego jest mądry.* Zawodnik (1) z całą pewnością stwierdził, iż obecny trener spełnia jego oczekiwania: (…) *też zmieniłem raz trenera, ponieważ wcześniejszy nie spełniał moich oczekiwań i nie czułem tej współpracy, takiej chemii zawodnik–trener, tutaj sprawa ma się zupełnie inaczej (przy obecnym). I jestem bardzo zadowolony z tej zmiany.* Zawodnik (2) podkreślił, iż: *trener jest przede wszystkim trenerem i o tym warto pamiętać. To nie jest mój kolega, nigdy się nie spoufalam. Ostatnio byłam chora. Zadzwonił, zapytał, jak się czuję, powiedział co mam jeść, pić. Wskazał, jakie witaminy mam brać.* Zawodnik ten jako pożądane cechy przez trenera wskazał: *Na pewno trener powinien inspirować, powinien być uczciwym, sprawiedliwym i nie powinien faworyzować innych. Powinien swoich zawodników motywować, wspierać i dbać. Mój trener na pewno jest wymagający i bardzo mnie inspiruje. Wzbudza we mnie duży szacunek. Posiada ogromną wiedzę na temat boksowania, która się sprawdza podczas zawodów.* Obecny trener Zawodnika (2) spełnia jego oczekiwania. Dowodem na powyższe jest stwierdzenie: *Uważam, że trafiłam na najlepszego trenera. Jestem z niego zadowolona. Wiem, że mamy wspólne cele, marzenia, do których staramy się dążyć.* Zawodnik (3) wskazał, iż *dobry trener to taki, który patrzy na swoich zawodników jak najlepiej i pomimo kłopotów, w które my zawodnicy często się ładujemy, nigdy się od nas nie odwróci. Dobry trener to taki, który chce dla swoich zawodników jak najlepiej. A jakie cechy… to wydaje mi się, że sprawiedliwość, odwaga, ale powinien pokazać, że to on rządzi na treningu, no czyli trzymać dyscyplinę.* Zawodnik obecnie jest bardzo zadowolony ze swojego trenera. Uważa, że jest dobrym, uczciwym człowiekiem: *Tak jak już mówiłem, miałem kiedyś różne problemy i trener zawsze starał się mi pomóc z nich wyjść. Nie odwrócił się ode mnie i za to go cenię i bardzo szanuję* – dodał. Zawodnik (4) jest zdania, iż trener: *powinien posiadać pasję. Bo jak nie ma pasji, to nie za bardzo pasuje, aby być trenerem w tej dyscyplinie sportowej. Powinien być kontaktowy, cierpliwy, bo to bardzo ważne. Nie zawsze młodym zawodnikom udaje się coś za pierwszym, drugim, ósmym razem. Bez tej cierpliwości byłoby*

ciężko. Trener powinien być śmiały, odważny. Nie powinien się bać mówić nam jako zawodnikom prawdy, która czasami może być dla nas bolesna. Wiem, że robi to w dobrej intencji. Powinien być szczery, bezpośredni. Mówić nam prawdę, a nie to, co chcemy usłyszeć. Bez szczerości ciężko wyglądałaby ta nasza współpraca. Zadano pytanie o cechy charakteru obecnego trenera, odpowiedział: *Na pewno są szczerzy, kontaktowi, znaczy tak. Ja ogólnie jestem bardzo zadowolona ze swoich trenerów. Są dla mnie przede wszystkim wzorem do naśladowania. Bardzo ich lubię i cenię za to jacy są. Dużo im zawdzięczam. Ogólnie moi trenerzy posiadają te wszystkie cechy, które wymieniłam w poprzednim pytaniu. Na pewno mają pasję i to widać. Widać przede wszystkim ogromne serce, jakie wkładają w treningi. Nie są nudne, powtarzające się tylko zawsze dowiadujemy się czegoś nowego. Uważam, że są najlepszymi trenerami w Polsce.* Jako zawodniczka należąca do kadry narodowej z ogromną dozą pewności powiedziała, iż obecni trenerzy spełniają jej oczekiwania: *Poprzez wyjazdy na zawody, zgrupowania w Polsce poznałam wielu trenerów i z wielką odpowiedzialnością mogę powiedzieć, że trafiłam na tych najlepszych. Po dwóch latach treningów jestem do nich bardzo przywiązana.*

Szkoleniowcy natomiast wskazywali, że dobry trener powinien cechować się twardym charakterem, silną psychiką, opanowaniem, uczciwością oraz cierpliwością w pracy z młodzieżą. Podkreślali również znaczenie szczerości w przekazywaniu informacji o słabościach zawodników jako warunku skutecznego rozwoju sportowego. *Trener powinien być na pewno twardy. Musi mieć mocną psychikę. Musi być przewidywalny, mieć silny charakter. Spokojny, musi być wytrwały na niektóre zachowania, na niektórą młodzież, na sytuacje, gdzie trzeba powtarzać 1000 razy jedno zdanie zawodnikowi. Poprawiać go, czyli gdzieś ta cierpliwość* – powiedział Trener (1). Trener (2) określił trenera jako osobę opanowaną, pomocną i wyrozumiałą. *Nie możemy reagować na pewno nerwowo. Myślę, że szczerość tu odgrywa też ważną rolę. Muszę mówić im prawdę, gdzie liczę się z tym, iż nie jest ona przyjemna, ale robię to wyłącznie w dobrej intencji. Muszę mówić o ich słabościach, żeby ich uświadamiać, że takie posiadają. Oni też muszą zrozumieć, że trzeba nad nimi pracować, dlatego tutaj tę szczerość bym dał jako taki ważny czynnik w charakterze każdego dobrego trenera.*

Respondenci zostali również poproszeni o ustosunkowanie się do relacji trener–zawodnik poza salą treningową. Zawodnicy jednoznacznie wskazywali na potrzebę utrzymywania kontaktu także poza treningami, podkreślając jego znaczenie dla budowania zaufania i poczucia wsparcia. Trenerzy prezentowali w tym zakresie zróżnicowane stanowiska. Zawodnik (1): *To wszystko zależy od tej relacji, jaka panuje między zawodnikiem a trenerem. Gdyby na przykład mój trener byłby dla mnie kolegą, nie odpowiadałaby mi taka sytuacja, ale w momencie, gdy mój trener jest dla mnie takim trochę patronem, że się interesuje moim życiem, gdzieś tam się w tym moim życiu pojawia poza salą treningową, ale to jest taki bardziej kontakt właśnie takiego patrona/anioła stróża, niżeli jakiegoś kolegi, z którym umówię się na piwo czy coś i będziemy sobie tam rozmawiać i „śmieszkować". To taka sytuacja mi się nie podoba, a miałem taką sytuację i zrezygnowałem z niej, ale rola, którą odgrywa obecnie mój trener, bardzo mi odpowiada.*

Wiem, że mogę liczyć na mojego trenera, mogę do niego zadzwonić, mogę z nim rozmawiać normalnie, jak z równym, i utrzymujemy ten kontakt poza salą treningową i to jest bardzo dobre, ale nie na zasadach kolega–kolega. Zawodnik (2) jest zdania, iż: *zawodnik powinien mieć dobry kontakt z trenerem. Powinien wiedzieć, że ktoś w niego pokłada nadzieje, że ktoś w niego wierzy. Tak jak już wspomniałam, mój trener na przykład dzwoni do mnie jak jestem chora, interesuje się, doradzi, jakie witaminy brać, co jeść. Taki gest bardzo zacieśnia więzi między zawodnikiem a trenerem.* Zawodnik (3) dodał: *Oczywiście, że tak, aby lepiej poznać swojego zawodnika, a zawodnik trenera, żeby zawodnik też wiedział z kim trenuje.* Według Zawodnika (4) trener: *powinien wchodzić w pewną głębszą relację, bo niekiedy jest potrzebna taka relacja. Nie zawsze we wszystkich domach dzieje się dobrze. Osobiście nie spotkałam się z taką sytuacją, ale wiem, że takiego typu zdarzenia mają miejsce. Trener wtedy pomaga dużo takim osobom, osobom, które mają ciężką sytuację w domu. Według mnie powinien wchodzić w relacje z zawodnikiem poza salą treningową.*

Trenerzy w odpowiedzi na pytanie, czy rola trenera powinna kończyć się na treningu, czy trener powinien wchodzić z zawodnikami w bliższe relacje, poza salą treningową, zdecydowanie wskazywali na tę pierwszą opcję: *Raczej uważam, że powinno to być na zasadzie treningu tylko. Poza treningiem można, ale myślę, że poza treningiem to zostawmy już rodzicom całą tę sytuację, bo trenerzy też mają swoje dzieci i też mają swoje problemy i tak dalej, a rozwiązywanie czasem problemów zawodników po treningu, myślę, że tam już rodzice powinni być. Chyba że zawodnicy są pełnoletni, wtedy jest jakaś taka więź, że ten zawodnik przyjedzie porozmawiać, jak ma problemy. Tak, można wtedy pomóc. Myślę, że młodym też, ale głównie myślę, że sala, a poza salą już bym raczej uważał, żeby ten kontakt był mniejszy. Nie mówię, że absolutnie koniec, bo tak jak mówiłem, nieraz można przyjechać porozmawiać, jak ma się problem, można coś doradzić, ale nie żeby było to na zasadzie, że trener zamiast rodziców musi się tłumaczyć komuś za coś, co zrobił zawodnik* – powiedział Trener (1). Trener (2): *nie wyznaję tej zasady, że rola trenera powinna kończyć się na treningu. Ja osobiście zawsze trzymam kontakt ze swoimi zawodnikami. Wiem, co się z nimi dzieje, kiedy nie ma ich na treningu. Wiem, dlaczego nie przychodzi na trening. Wiem, dlaczego nie chodzi do szkoły. Zresztą jestem nauczycielem wychowania fizycznego i dużo moich uczniów po prostu jest też moimi zawodnikami i mam stały kontakt z ich rodzicami czy wychowawcami, więc wiem, co się dzieje z każdym z nich. Wiadomo, nie z każdym zawodnikiem jest tak samo. Są osoby, które trenują rekreacyjnie, to nie ukrywam, że tutaj taka kontrola trenerska jest mniejsza.*

Obaj trenerzy wskazują, iż stwarzają możliwości nawiązywania bliższych relacji na linii zawodnik–zawodnik i trener–zawodnik, budując tym samym rodzinę bokserską, jednak jeden ze szkoleniowców jest zdania, iż relacje pomiędzy zawodnikiem a trenerem powinny ograniczać się jedynie do sali treningowej. Argumentował to tym, iż trenerzy mają własne rodziny i własne problemy. Wyniki badań własnych korespondują z rezultatami badań Jana Czechowskiego przeprowadzonych wśród zawodników z innych dyscyplin niż boks (piłka nożna, tenis ziemny, lekkoatletyka, piłka siatkowa, kolarstwo i pływanie). Wskazuje on, że sportowcy

oczekują relacji opartych na bliskości, zrozumieniu i docenianiu wysiłków, a brak indywidualizacji, nadmierny dystans czy formalizm postrzegane są jako istotne błędy pracy trenersko-wychowawczej:

> Opinie samych sportowców na temat odpowiednio kształtowanych relacji typu: trener–zawodnik wskazują na konieczność bycia bezproblemowym, zgodnym i bliskim każdemu, zwłaszcza jeśli ktoś częstego kontaktu ze swym przełożonym potrzebuje. Taka postawa stanowi dobry przykład bycia dorosłym i odpowiedzialnym[11].

> Wartym podkreślenia aspektem budowania dobrych relacji trenera i sportowej drużyny jest umiejętność doceniania wysiłków młodzieży, skuteczność i bliskość, jakie wychowawca może zaoferować podopiecznym[12].

Ostatnim analizowanym wątkiem była rola trenera w pracy nad słabościami zawodników. Respondenci zgodnie wskazywali, że kluczowe znaczenie ma szczere informowanie o błędach, rozmowa oraz wspólna praca nad ich eliminowaniem. Trener powinien znać zawodnika, jego ograniczenia i trudności, a jednocześnie konsekwentnie wspierać go w procesie rozwoju. Zawodnik (1) jest zdania, iż: *rzede wszystkim powinien te słabości wytykać. Powinien o nich mówić. Ja na przykład lubię, jak trener mi mówi, co ja mam słabe i co mam do poprawy, bo to daje mi taką dodatkową świadomość tego. Ja jestem świadomy, że mam pewne rzeczy do poprawy. Cenię swojego trenera, jego słowa mają dla mnie znaczenie i ja chcę to poprawić.* Zawodnik (2) dodał: *przede wszystkim szczerze z nimi o tym rozmawiać, czyli ta szczerość. Jeśli trener nie wytknie mi moich błędów, to ja tych mankamentów nie poprawię. Czasami te uwagi są przykre, ale mają być skuteczne. Wiem, że robi to dla mojego dobra, a nie żeby na przykład mnie upokorzyć.* Zawodnik (3) podkreślił, jak ważne jest: *bliższe poznanie zawodnika przez trenera. Musi wiedzieć, jakie mam słabości, nałogi itp. Na przykład jakby mój zawodnik palił papierosy, to bym z nim o tym rozmawiał, bym mu wypominał właśnie pod pretekstem kondycji, co wiąże się z przegraną na zawodach. Ja sam się o tym przekonałem, bo jak zaczynałem trenować, to paliłem. Trener zawsze jak mnie przyłapał, to mówił raz, drugi, trzeci. Ja oczywiście jako młody chłopak i tak robiłem swoje, ale pojechałem na zawody kiedyś, to po pierwszej rundzie byłem tak zmęczony, że widziałem gwiazdki przed oczami, po pierwszej rundzie! A przede mną jeszcze dwie. Przegrałem wtedy i po tym zrozumiałem tak naprawdę, o co chodzi. I dlatego już nie palę. I to jest tak samo z innymi używkami, na przykład z alkoholem.* Zawodnik (4) także wskazał na rozmowę, czyli: *mówić, wypominać i wspólnie z zawodnikiem pracować nad tymi słabościami. Ja na przykład miałam problem z pracą na nogach, a przecież w boksie nogi są bardzo ważne. Wszyscy robili sparingi, boksowali na workach, a ja jako jedyna ćwiczyłam podstawy chodzenia na ławeczce. To było bardzo nudne, naprawdę! Ale dzięki*

[11] J. Czechowski, *Trener – jego rola w wychowaniu do dorosłości*, „Polish Journal of Continung Education" 2015, nr 4, s. 22.

[12] Tamże, s. 23.

temu umiem na tych nogach pracować i wiem, że to, co robiłam na tej ławce, ma sens. Podobne wyniki uzyskał Czechowski. Badani przez niego zawodnicy, reprezentujący różne dyscypliny sportu, wskazywali na to, iż „niedopuszczalnym błędem pracy trenersko-wychowawczej jest według sportowców brak indywidualizacji, zadufanie w sobie, formalizm i dystans postępowania oraz niemożliwość odbycia rozmowy z prowadzącym”[13].

W procesie szkoleniowym trener odgrywa bardzo ważną rolę. Często jest on utożsamiany z członkiem rodziny, nazywany „drugim ojcem”. Trener jest to osoba inspirująca, motywująca, pomocna, wychowująca i przede wszystkim przyjacielska. Sami szkoleniowcy mają świadomość tego, że pełnią bardzo ważną rolę w życiu swoich podopiecznych. Z kolei zawodnicy stwierdzili, iż obecni trenerzy, z którymi współpracują, spełniają ich oczekiwania. Każdy z przebadanych zawodników jest bardzo przywiązany emocjonalnie do swojego trenera. Szkoleniowcy, aby wzbudzić pożądaną więź, stwierdzili, iż dobry trener powinien mieć twardy charakter, mocną psychikę i być w pełni uczciwy ze swoimi podopiecznymi. Można, a wręcz należy utrzymywać bliższe kontakty pomiędzy zawodnikiem a trenerem w celu bliższego poznania oraz szansy na odnoszenie w przyszłości sukcesów sportowych. Trenerzy w sposób pomyślny stwarzają możliwości nawiązywania bliższych relacji na linii zawodnik–zawodnik i trener–zawodnik, budując tym samym rodzinę bokserską. Zatem główny wniosek, jaki sformułowano po analizie wyników badań własnych, jest taki, iż trener odgrywa bardzo ważną rolę nie tylko w procesie treningowym, ale także w całym życiu swoich podopiecznych. Jest traktowany zarówno jako szkoleniowiec i wychowawca, jak i przyjaciel, a czasami „drugi ojciec”.

Dyskusja i wnioski

Analiza wyników własnych badań wskazuje, że trener boksu pełni w życiu zawodników nie tylko funkcję szkoleniową, lecz także wychowawczą i psychospołeczną. Zawodnicy jednoznacznie podkreślali rolę trenera jako osoby inspirującej, motywującej, wspierającej, a często także jako autorytetu i przyjaciela. Trenerzy natomiast mają świadomość swojej odpowiedzialności za rozwój osobowy zawodników, co podkreśla znaczenie kompetencji psychologiczno-pedagogicznych w pracy szkoleniowej. Wyniki własne potwierdzają obserwacje wcześniejszych autorów. Żukowski[14] wskazywał, że trener w sporcie zawodowym pełni funkcję pedagogiczną, oddziałując na wychowanie zawodników poprzez własny autorytet i przykład. Naglak[15] podkreślał znaczenie indywidualnego kontaktu trenera z zawodnikiem, a także tworzenia relacji opartych na zaufaniu, które często przybierają charakter rodzinny, np. „drugi ojciec”. Podobne wnioski potwierdzają wypowiedzi

[13] Tamże.

[14] R. Żukowski, *Sport – fair play*…

[15] Z. Naglak, *Metodyka trenowania*…

badanych zawodników, którzy traktują swoich trenerów jako bliskie osoby, z którymi mogą dzielić zarówno sukcesy sportowe, jak i problemy osobiste.

Badania własne wykazały, że kluczowe cechy pożądane u trenera to uczciwość, konsekwencja, cierpliwość, mocny charakter, pasja i umiejętność motywowania. Te cechy wprost korespondują z kodeksem etycznym trenera według Izdebskiego[16], który wskazuje, że wychowawca sportowy powinien dbać o rozwój moralny zawodników, reprezentować wysokie wartości etyczne oraz troszczyć się o dobro podopiecznych jako jednostek. Zawodnicy cenią szczególnie trenerów, którzy wskazują ich słabości i błędy, oferując jednocześnie wsparcie w pracy nad nimi, co sprzyja indywidualizacji procesu.

W badaniach własnych zauważalna jest też różnica w postrzeganiu granic relacji zawodnik–trener. Zawodnicy podkreślali znaczenie kontaktu poza salą treningową, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych, natomiast część trenerów uważała, że relacje powinny ograniczać się do sali treningowej, aby zachować równowagę między obowiązkami zawodowymi a życiem osobistym. Wskazuje to na konieczność wyważenia profesjonalizmu i funkcji wychowawczej trenera, szczególnie w sportach indywidualnych, gdzie kontakt z zawodnikiem jest intensywny i wielowymiarowy.

Wyniki badań własnych jednoznacznie wskazują, że trener boksu odgrywa w procesie szkoleniowym rolę wieloaspektową – szkoleniowca, wychowawcy i mentora. Relacja trener–zawodnik oparta na zaufaniu, szacunku i wspólnym zaangażowaniu sprzyja osiąganiu wyników sportowych, a jednocześnie wspiera rozwój moralny, emocjonalny i społeczny zawodników. Budowanie rodziny bokserskiej oraz indywidualne podejście do zawodnika są kluczowe dla skutecznej pracy wychowawczej. Trener nie tylko prowadzi treningi, lecz także staje się dla podopiecznych wsparciem emocjonalnym i przewodnikiem w życiu codziennym, co jest szczególnie istotne w kształtowaniu postaw odpowiedzialności, dyscypliny i wytrwałości.

Zakończenie

Głównym wnioskiem płynącym z analizy wyników jest stwierdzenie, że wychowawcza rola trenera w sporcie wyczynowym jest równie ważna jak jego funkcja techniczno-sportowa, co potwierdza m.in. Żukowski[17], stanowczo podkreślając poczucie odpowiedzialności spoczywające na barkach trenera za kształtowanie osobowości zawodnika. Jak jest to istotne, można zauważyć również w wypowiedziach wielu wybitnych bokserów, m.in. na ważną wychowawczą rolę trenera wskazuje Paweł Skrzecz, legendarny polski pięściarz i wielokrotny medalista Mistrzostw Polski, Europy oraz Świata, ikona polskiego pięściarstwa:

[16] A. Izdebski, *Autorytet trenera*…

[17] R. Żukowski, *Sport – fair play*…, s. 185.

Na swoim przykładzie mogę powiedzieć, że sport mi uratował życie. Nie wiem, jakby ono wyglądało, gdyby nie boks. Mama nas, mnie i dwóch braci, wychowywała sama (…). Dopiero mój pierwszy trener – Mieczysław Kosinow – zastąpił mi ojca i wziął mnie w karby. Mama na początku nie chciała się zgodzić na żadne treningi, a zwłaszcza boksu, ponieważ obawiała się, że sport ten jeszcze pogłębi te nasze chuligańskie nawyki. Ale trener obiecał jej, że dopilnuje, abyśmy z bratem (bliźniakiem, też bokserem) pokończyli szkoły i wyprowadzi nas na ludzi. Kosinow umówił się z naszą wychowawczynią, że w specjalnym zeszycie codziennie będzie wpisywała, co było zadane i czy coś narozrabialiśmy. I kiedy z bratem przyjeżdżaliśmy do klubu, trener sprawdzał zeszyt i najpierw odrabialiśmy lekcje. A jak przeczytał, że narozrabialiśmy, to z szafy wyciągał rzemienną skakankę i tak potrafił zlać nam cztery litery, że się potem wstydziłem wchodzić z kolegami po treningu pod prysznic, żeby śladów nie zobaczyli. Kosinow zmarł w latach 70., ale ja pamiętałem, co obiecał mamie. Dlatego po jego śmierci stanąłem na głowie (a nigdy jej nie miałem do nauki) i ze względu na niego skończyłem szkołę. Nie z zamiłowania do nauki, tylko dlatego, że trener się przed moją mamą do tego zobowiązał. I dzięki temu wspaniałemu człowiekowi jestem teraz tym, kim jestem, czyli trenerem[18].

Sport bez wymiaru wychowawczego – jak podkreśla Czechowski:

stałby się bezduszną maszyną do bicia rekordów, ustanawiania wyników, tworzenia wielkiego *show* medialnego, pozyskiwania pieniędzy i sławy. Degradowałby on na szeroką skalę młode osobowości zawodników i niszczył ich charaktery. Sport bowiem niewątpliwie jest czymś więcej, aniżeli jedynie sposobem na osiągnięcie szybkiego sukcesu, sławy, majętności[19].

Oby w procesie szkoleniowym przyszłych trenerów o tym nie zapomniano.

Piśmiennictwo

Bielecki T., *Funkcja wychowawcza uczniowskich klubów sportowych*, [w:] C. Kępski (red.), *Praca opiekuńczo-wychowawcza w szkole i innych instytucjach oświatowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005, s. 171–175.

Boks Olimpijczyk Ozorków, https://www.facebook.com/BoksOlimpijczykOzorkow (dostęp: 29.03.2022).

Boks to szkoła charakteru – rozmowa z Pawłem Skrzeczem, rozm. przepr. I. Jarska, „Przedsiębiorcy@eu – telewizja i magazyn ludzi biznesu", https://przedsiebiorcy.eu/boks-to-szkola-charakteru-rozmowa-z-pawlem-skrzeczem/ (dostęp: 24.08.2021).

Czechowski J., *Humanistyczny wymiar środowiska sportowego – na podstawie badań własnych*, „Pedagogika Szkoły Wyższej" 2014, nr 1, s. 123–142.

[18] *Boks to szkoła charakteru – rozmowa z Pawłem Skrzeczem*, rozm. przepr. I. Jarska, „Przedsiębiorcy@eu – telewizja i magazyn ludzi biznesu", https://przedsiebiorcy.eu/boks-to-szkola-charakteru-rozmowa-z-pawlem-skrzeczem/ (dostęp: 24.08.2021).

[19] J. Czechowski, *Sport w perspektywie procesu wychowawczego*, „Przegląd Pedagogiczny" 2015, nr 2, s. 177.

Czechowski J., *Sport w perspektywie procesu wychowawczego*, „Przegląd Pedagogiczny" 2015, nr 2, s. 161–178.
Czechowski J., *Trener – jego rola w wychowaniu do dorosłości*, „Polish Journal of Continung Education" 2015, nr 4, s. 17–26.
Grabowski H., *Teoria fizycznej edukacji*, WSiP, Warszawa 1999.
Izdebski A., *Autorytet trenera*, https://www.edukator.org.pl/2002a/autorytet/autorytet.html (dostęp: 5.11.2021).
Mały Klub Wielkich Mistrzów 1924–2014, Rudzki Klub Sportowy, Łódź 2014.
Naglak Z., *Metodyka trenowania sportowca*, AWF, Wrocław 1999.
Żukowski R., *Sport – fair play – oczekiwania i rzeczywistość*, [w:] K. Hądzelek i in. (red.), *Czysta Gra Fair Play*, Klub Fair Play Polskiego Komitetu Olimpijskiego, Wydawnictwo FALL, Warszawa 2014, s. 182–189.